

Nr 356.

Af herr **Widén**, *i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stadga om skjutsväsendet.*

Uti Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stadga angående skjutsväsendet har Kungl. Maj:t föreslagit att från den skjutsskyldiga jorden helt och hållet aflyfta detta besvär. Såsom korrektiv mot de betydligt ökade kostnader, som detta genom stegrade entreprenadbidrag kan väntas medföra för det allmänna har föreslagits dels en höjning af skjutslegan, dels indragning af skjutsanstalter.

Otvifvelaktigt är det en riktig princip, att resandes befordran med skjuts är en allmän angelägenhet, som bör hvila på de skattskyldige i gemen och icke på en viss samhällsklass. Likaså är det otvifvelaktigt att Kungl. Maj:t i sitt förslag har opinionen hos majoriteten af landsbygdens befolkning med sig; det visar lagstiftningens förberedelser. Men fråga är, om Kungl. Maj:t, på sätt vederbort, i lika mån iakttagit det allmännas rätt. Det är fara att genom hvad som nu föreslås kostnaderna för skjutsväsendet skola komma att uppdrivas långt utöfver hvad som betingas af skjutsprestationernas värde, medan den ofvan anförda riktiga principen, rätt sedt, väl endast fordrade att dessa prestationer ersattes med det belopp, som de verkligen kosta.

Kungl. Maj:t, likasom kammarkollegium, på hvars utlåtande det föreliggande förslaget väsentligen grundas, utgå ifrån att landstingen i allmänhet begagnat sin befogenhet att fastställa entreprenadbidragen på ett sådant sätt, att dessa blifvit satta oskäligt låga och alls icke motsvarat de kostnader, som därigenom förorsakats de skjutsskyldige. Bland annat sluter man till detta förhållande däraf, att mångenstädes entreprenadskjuts kommit till stånd först därigenom att skjutslagen fått gripa in och själfva anskaffa en entreprenör af farhåga att eljest själfva få utgöra skjuts in natura. — Det synes egendomligt, att landstingen, hvilka genom sin sammansättning borde känna både huru besväret trycker och de kostnader det medför, begagnat sin makt på detta sätt.

Bihang till Riksd. prot. 1911. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 155 Häft. (Nr 356.)

De landsting, som undertecknad under sin ämbetsverksamhet kommit i beröring med, nämligen Södermanlands och Jämtlands, torde knappast kunna sägas hafva gjort sig skyldiga till ett dylikt förfarande. Hvad sistnämnda län angår uppgå de beviljade entreprenadbidragen för närvarande till inalles 87,465 kronor; vid en skjutsanstalt uppgår entreprenadbidraget till 3,000 kronor, vid 3 anstalter till 2,000 kronor eller därutöver och vid 27 till 1,000 kronor eller därutöver. Emellertid torde förhållandena inom andra län vara annorlunda och påkalla anordningar för att åstadkomma ett bättre afvägande af ersättnings belopp. Dock får man icke af det förhållandet, att skjutslagen måste ingripa för att framställa entreprenör för det af landstinget anvisade bidraget, sluta att detta bidrag under alla förhållanden varit för lågt. I många fall har förhållandet, åtminstone här uppe, varit att landstingets bidrag varit fullt tillräckligt, men att den förutvarande entreprenören varit i tillfälle att oskäligt uppdrifva sina anspråk och, till en början åtminstone, ingen annan spekulant uppträd.

Utan tvifvel torde den nu föreslagna anordningen i många trakter af vårt land utan olägenhet låta sig genomföras. Mångenstädes skulle till och med, såsom i propositionen framhålles, skjutsväsendet kunna utan större olägenhet öfverlåtas åt den enskilda företagsamheten utan inblandning eller kontroll från det allmännas sida. Men inom mycket vidsträckta landsdelar, speciellt i Norrland, är detta ännu icke förhållandet. På samma gång resandetrafiken på landsvägarne där är mindre, är behovet af skjutsanordningar genom det allmänna större — de resande som finnas, tjänstemän, varuresande och andra, måste dock komma fram —; och tillika är konkurrensen om skjutsen vid skjutsanstalterna mindre, mångenstädes så godt som ingen. Det är där fara att entreprenadbidragen genom den nu föreslagna anordningen, där landstinget står så godt som maktlöst mot entreprenörer, komma att drifvas alldeles oskäligt i höjden; och härom vore ändock knappast något att säga, om det kunde antagas att dessa i höjden drifva entreprenadbidrag verklig betingades af kostnaderna och besväret för skjutsskyldighetens utgörande. Men så blefve nog i många fall ej händelsen, utan lagen komme att föranleda att det allmänna finge alltför dyrt, till gagn för den enskilde, betala en prestation, som vore fullt ersatt med ett mindre belopp.

Det är utan tvifvel svårt att på detta, som på så många andra områden, åstadkomma en lämplig enhetlig lagstiftning för vårt vidsträckta land. Men det synes därför angeläget, att den icke ordnas så, att den, på samma gång den afhjälper olägenheter på ett håll, föranleder sådana kanske icke mindre allvarliga på ett annat. Och till en sådan

allvarlig olägenhet måste det räknas, om vissa landsting skulle af nu förevarande besvär så betungas, att deras förmåga och vilja att gripa in och ikläda sig utgifter på andra viktiga områden skulle minska eller borttagas. Det är fara värdt att, äfven med den ökning af statsbidraget, som enligt 52 § för vissa fall ställes i utsikt, vissa landstings kostnader för skjutsväsendet kunna blifva så stora, att det kan öfva en oförmånlig inverkan på de andra kulturella och ekonomiska uppgifter, som det påhvar landstingen att fylla eller som böra komma i fråga att ytterligare påläggas dem. Jämtlands läns landsting har ock, i insikt häraf, enhälligt uttalat sina stora betänkligheter mot en anordning sådan som den nu föreslagna, och yttrar sig härom, bland annat, på följande sätt:

»Landstinget har ej kunnat undgå att finna stora betänkligheter mot ett fullständigt upphäfvande af ifrågavarande skjutsningsskyldighet, enär i så fall det vid vissa tillfällen kan för vederbörande bli nästan omöjligt att på ett tillfredsställande sätt ordna skjutsningen utan oskäligen kostnader för staten och landstinget. Man har nämligen grundade skäl att befara, att, om skyldigheten att utföra tvångsskjutsning skulle bortfalla, sammanslutningar kunna bildas för entreprenadbidragens uppdrifvande. Som ett korrektiv däremot innehåller visserligen det nya lagförslaget en bestämmelse om indragning af skjutsanstalter, där antagliga entreprenadanbud ej kunna erhållas, men landstinget håller före, att en dylik åtgärd ej alltid kan vara lämplig, ty därigenom komma ju grannskjutsstationerna att betungas och säkerligen kräfva förhöjda bidrag, hvarigenom besparingen ej skulle bli så afsevärd.»

Emellertid är det ovedersägligt, att åtgärder måste vidtagas för att låta den riktiga principen om skjutsningsskyldighetens öfverflyttande till att blifva en allmän tunga komma mera till sin rätt. I sådant hänseende äro förslagen om indragning af skjutsanstalter, som icke äro outhärliga, och om höjning af skjutslegan samt förslaget att gifva landstinget ett större inflytande på afgörandet af dessa frågor att beakta och godtaga; äfven principen om maximilegans öfverskridande för särskilda skjutsanstalter synes härvid välbetänkt. Klart är äfven, att, såsom kammarkollegium i detta sammanhang framhåller, en genomgripande omläggning af besväret måste äga rum, så att den orättvisa som nu består mellan olika slag af jord och inom olika landsdelar bortfaller. Likaså bör åtskillnaden, i afseende på bidrag och skjutslega mellan anstalter, där entreprenad äger rum och där så ej är fallet, bortfalla. Huruvida och i hvilken form beviljandet af entreprenadbidrag från landstingens sida borde säkerställas genom någon pröfnings- eller jämkningsrätt från viss myndighets sida, synes vara tveksammare. Sannolikt

skulle detta icke blifva behöfligt, om behandlingen af dessa frågor ordnades på lämpligt sätt.

Visserligen synas, då Kungl. Maj:t nu släppt af möjligheten att uppkalla skjutslagens intresse att ordna denna angelägenhet på ett praktiskt och billigt sätt, utsikterna med den opinion som nu råder vara skäligen små att få fram en annan anordning, men jag har icke kunnat underlåta att för Riksdagen framlägga de betänkligheter, som hos mig yppats i detta afseende.

Särskildt oläglig synes mig i alla händelser bestämmelsen i 58 § vara. Hvad menas med att kostnaden är oskäligen; och huru skall »anstaltens nytta och betydelse» kunna mätas mot kostnaden för dess uppehållande. Det gifves i Norrland skjutsanstalter med jämförelsevis obetydligt trafik men som icke utan skada för det allmänna kunna indragas. Och en sådan indragning, efter det skjutsväsendet i öfrigt för perioden ordnats, måste äfven få en stor betydelse för de bredvid liggande skjutsanstalterna, hvilkas besvär därigenom väsentligen ökas. Visserligen är entreprenör enligt 10 § i förslaget, liksom enligt nu gällande stadga, skyldig att underkasta sig den förändring i skjutsskyldigheten, som föranledes af indragning af närbelägen skjutsanstalt; men den praktiska betydelsen af denna förpliktelse blifver en helt annan då de nya bestämmelserna komma till tillämpning. Det synes mig knappast vara möjligt att, med hänsyn till det allmännas kraf samt hvad rättvisa och billighet fordra, bibehålla denna bestämmelse.

Önskligast synes mig att förslaget, som i många afseenden har stora företräden, kunde omarbetas i den riktning, jag har angifvit och som väsentligen öfverensstämmer med hvad kammarkollegium, enligt sid. 63 och 64 i statsrådsprotokollet, framhållit. Men sådant torde tilläfvventyrs icke nu låta sig göra; och i sådant fall vore det enligt min mening bäst om förslaget nu afsloges för att till en annan riksdag i enlighet därmed omarbetas.

Under åberopande af hvad jag sålunda anført får jag hemställa,

att Riksdagen vid pröfning af det föreliggande förslaget till stadga om skjutsväsendet ville taga hänsyn till de synpunkter, jag här ofvan angifvit, samt i öfverensstämmelse därmed fatta beslut.

Stockholm den 20 april 1911.

Johan Widén.